

ตอนที่ 4

การเขียนเล่ม

บทที่ 7 การเขียนเล่มหนังสือ

บทที่ 7 การเย็บเล่มหนังสือ

การเย็บเล่มนับเป็นวิธีหนึ่งของการบำรุงรักษาทรัพยากรห้องสมุด โดยเฉพาะหนังสือ การเย็บเล่มจะช่วยยืดอายุพร้อม ๆ กับป้องกันส่วนที่เป็นเนื้อหาและหน้าหนังสือให้คงไว้ได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน ในปัจจุบันการเย็บเล่มมีอยู่หลายวิธี ได้แก่ เย็บนอก เย็บสัน เย็บกึ่ง ทากาวสัน ฯลฯ เป็นต้น ดังนั้น บรรณารักษ์จำเป็นต้องทราบถึงลักษณะ และวิธีเย็บหลาย ๆ วิธีดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจ เลือกใช้วิธีเย็บเล่มวิธีใดวิธีหนึ่งให้เหมาะสมแก่สภาพของหนังสือแต่ละเล่ม การเลือกใช้วิธีเย็บเล่มที่เหมาะสมแก่สภาพหนังสือ จะทำให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด ทั้งเป็นการป้องกัน และทำให้มีโอกาสได้ใช้หนังสือนั้น ๆ ได้อย่างคุ้มค่า

สาระสำคัญ

1. ความหมายของการเย็บเล่ม
2. ชนิดของการเย็บเล่ม
3. กระบวนการของการเย็บเล่ม

จุดมุ่งหมาย

1. อธิบายความหมายของคำว่า " การเย็บเล่ม " ได้ถูกต้อง
2. สามารถบอกชนิดของการเย็บเล่มได้
3. อธิบายลักษณะสำคัญของการเย็บเล่มของแต่ละชนิดได้
4. สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างของการเย็บเล่มในแต่ละชนิดได้อย่างถูกต้อง
5. จำแนกขั้นตอนของกระบวนการเย็บเล่มได้ชัดเจน ถูกต้อง
6. สามารถอธิบายวิธีการทำปกแข็งได้
7. ระบุวิธีการทำปกอ่อนได้

1. ความหมายของการเย็บเล่ม

การเย็บเล่ม (Binding) หมายถึง กระบวนการที่ทำให้หนังสืออยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ แข็งแรง ทนทาน โดยการใช้วัสดุต่าง ๆ เช่น เชือก ด้าย และกาว เป็นสิ่งช่วยยึดตัวหนังสือเข้าไว้ด้วยกัน แล้วนำไปเข้าปก

2. ชนิดของการเย็บเล่ม (Types of bindings)

วิธีเย็บเล่มหนังสือมีอยู่หลายชนิด แต่ละชนิดมีลักษณะและวิธีเย็บที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมชาติและลักษณะทางด้านกายภาพของหนังสือแต่ละเล่ม วิธีเย็บแบบหนึ่งอาจจะเหมาะสำหรับหนังสือในสภาพใดสภาพหนึ่ง และอาจไม่เหมาะกับหนังสือในอีกสภาพหนึ่งได้ ดังนั้นบรรณารักษ์ควรทำความเข้าใจกับวิธีเย็บไว้บ้าง เพื่อจะได้ทราบว่า เย็บวิธีใด แบบใด หรือชนิดใดจึงจะเหมาะและแข็งแรง ทนทาน สำหรับวิธีเย็บที่ใช้กันโดยทั่วไปซึ่งบรรณารักษ์ควรทราบมีดังนี้

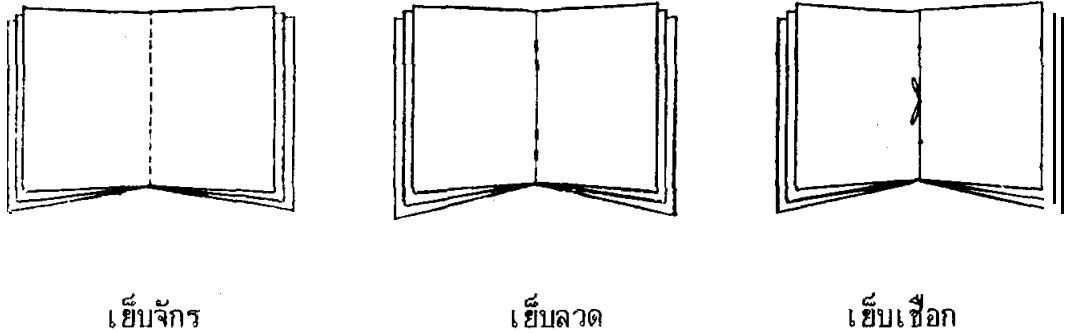
2.1. เย็บอก (Saddle stitch book)

เป็นวิธีที่จะใช้เย็บหนังสือที่เย็บเล่มด้วยวิธีเย็บเย็บกึ่งกลางของกนกแต่ละกนกที่ซ้อนทับกันแบบมุงหลังคาเท่านั้น โดยจะเย็บยึดติดกันตามแนวกลางที่เย็บกนออกของหนังสือ การเย็บแบบนี้เรียกว่า เย็บอก หรือบางครั้งเรียกว่า เย็บแบบมุงหลังคา หนังสือในลักษณะนี้ โดยทั่วไปจะเป็นหนังสือปกอ่อน หรือสิ่งพิมพ์บาง ๆ ที่มีประมาณ 100 กว่าหน้า หากเป็นหนังสือที่หนา 200-300 หน้า จะไม่นิยมเย็บด้วยวิธีนี้

วิธีเย็บ การเย็บอกทำได้หลายอย่าง กล่าวคือ อาจเย็บด้วยเหล็กโดยเจาะรู 3 รู ใช้เข็มร้อยเชือก เริ่มเย็บจากรุกกลางด้านในเล่มก่อน โดยเหลือปลายเชือกไว้สำหรับผูกแล้ว โยงไปรูด้านบน ซ้ำมรูกกลางไปยังรูด้านล่าง แทะเข็มทะลุมาร้อยที่รูกกลาง แล้วเอาเชือกมาผูกติดกัน โยงแนวตรงรูดกลางกับปลายเชือกอีกด้านหนึ่ง และตัดเชือกทิ้ง เรียกการเย็บแบบนี้ว่า การเย็บเล่มด้วยเย็บอก (ดังภาพ 75)

หรืออาจจะเย็บด้วยลวด โดยเย็บ 1 จุด 2 จุด หรือ 3 จุด การเย็บเล่มด้วยลวดจะเย็บด้วยเครื่องเย็บตามแนวกลางที่เป็นนอกกลางของหนังสือ เครื่องเย็บจะดันลวดเจาะให้ปลายลวดทั้งสองด้านทะลุออกมา แล้วมาพับติดยึดกับกนกของหนังสือไว้ที่ตรงแนวกลาง หรืออาจจะเย็บด้วยจักร โดยเย็บตามแนวกลางที่เป็นนอกกลางของหนังสือ

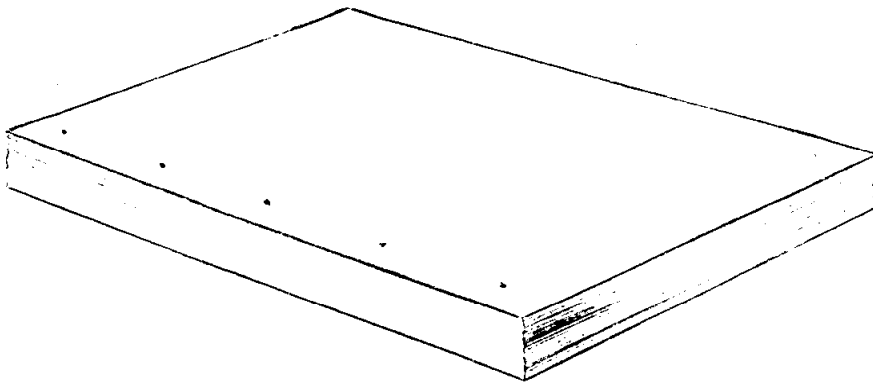

ภาพ 76 การเย็บปกแบบต่าง ๆ

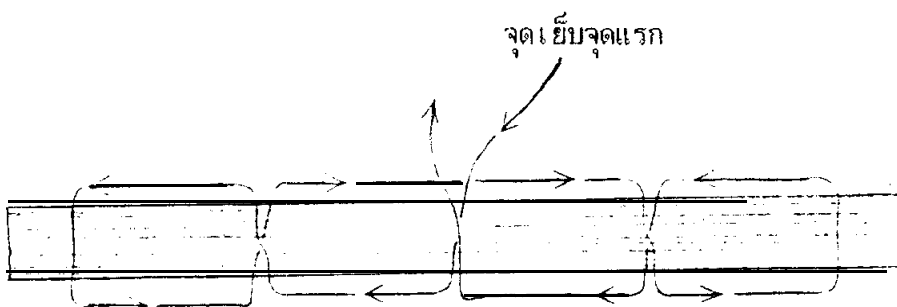
2.2 เย็บสัน (Side stitch book or Stab - sewing)

เป็นวิธีที่ใช้เย็บหนังสือที่เก็บเล่มด้วยวิธีนำเอาปกมาทับซ้อน ๆ กนกโดยไม้แบบกนออก แล้วจัดเรียงลำดับหน้า และเย็บติดทางด้านซ้ายของสันหนังสือ การเย็บสันเป็นวิธีเย็บเล่มที่นิยมใช้กันมาก เพราะสามารถเย็บหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ได้มากกว่าวิธีเย็บปก กล่าวคือ สามารถเย็บหนังสือที่มีความหนาตั้งแต่ 200-1,000 หน้าได้ และเย็บได้ทั้งหนังสือปกอ่อนและหนังสือปกแข็ง หนังสือเย็บสัน โดยทั่วไปจะเปิดกางออกให้เต็มที่เหมือนกับการเย็บปกไม่ได้ เพราะทางด้านซ้ายของสันถูกเย็บด้วยเชือก จักร หรือลวด ยึดติดกันไว้ หนังสือเย็บสัน เมื่อเย็บเรียบร้อยแล้วจะต้องนำไปตากาวที่สันหนังสือ แล้วปิดปกหุ้มอีกทีหนึ่ง

วิธีเย็บ การเย็บสันทำได้หลายแบบ เช่น อาจเย็บด้วยเชือกโดยเจาะรู 5 รู ทางด้านซ้ายของสันหนังสือ และเจาะให้ห่างจากไหล่สันประมาณ 7-8 มิลลิเมตร เว้นระยะจากรูแรกไปยังริมหนังสือทั้งสองด้านให้ห่างเท่า ๆ กัน แล้วเจาะรูที่ 2 และ 3 (ดูภาพ 77-1) ใช้เข็มร้อยเชือก เริ่มเย็บจากรูกลางด้านบน เหลือปลายเชือกไว้สำหรับผูก แล้วร้อยเลยไปที่รูที่ 2 และ 1 ตามลำดับ ดึงเข็มขึ้นด้านบนมาเจาะร้อยรูที่ 2 อีกที ซ้ำมรูกลางไปยังรูด้านล่าง คือ รูที่ 4 และ 5 ดึงเข็มขึ้นด้านบนมาเจาะร้อยรูที่ 4 อีกที แล้วแทงเข็มทะลุมาร้อยรูกลาง ผูกเชือกให้แน่นตรงรูกลางกับปลายเชือกอีกด้านหนึ่ง แล้วตัดเชือกทิ้ง (ดูภาพ 77-2)

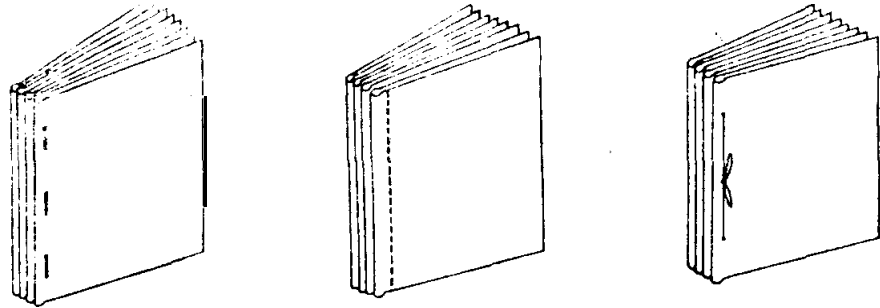
ภาพ 77-1

ภาพ 77-2

ภาพ 77 วิธีเย็บสันด้วยเชือก

หรืออาจจะเย็บด้วยลวด โดยเย็บ 2 จุด 3 จุด หรืออาจใช้จักรเย็บก็ได้ โดยเย็บตามแนวด้านซ้ายของสันหนังสือ เป็นต้น

เย็บลวด 3 เข็ม

เย็บจักร

เย็บเชือก

ภาพ 78 หนังสือเย็บสัน

2.3. เย็บหน้า

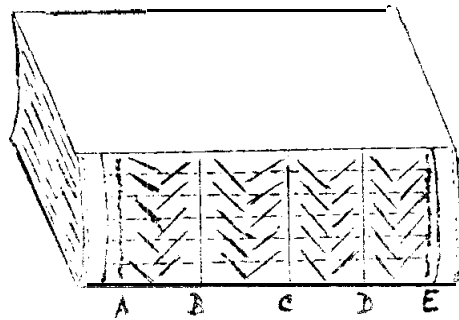
เป็นวิธีที่ใช้เย็บหนังสือที่เก็บเล่มแบบกนกทับกนก โดยเย็บด้วยเชือกทางด้านข้าง ทอ กนกทับกนกทับกนกทับกนกไปตามลำดับ

วิธีเย็บ ที่ขั้นตอนในการเย็บหน้า มีดังนี้ (เอกสารประกอบการปฏิบัติงาน ตามโครงการอบรมบรรณารักษ์ หอสมุดแห่งชาติ)

- 1) เว้นระยะสันหนังสือให้ห่างเท่า ๆ กัน ประมาณ 4 หรือ 5 รอย สมมุติ ให้เป็นจุด A B C D E
- 2) หยิบกนกของหนังสือทางด้านหลังสุด 3 กนก มาวาง ใช้เข็มร้อย เชือกแทงลงตรง ๆ ที่จุด A ป้ายเชือกไว้ยาวประมาณ 2 นิ้ว และแทงที่จุด A ซ้ำอีกครั้งหนึ่งเพื่อผูกให้แน่น ใช้เข็มแทงลงที่จุด B ดึงให้ตึง และแทงลงเช่นนี้ต่อไปเรื่อย ๆ จนถึงจุด E แทงลงที่จุด E 2 ครั้ง
- 3) ทากาวปิดเชือกที่เย็บไว้ หยิบกนกของหนังสืออีก 3 กนก วางซ้อนให้ตรงกัน ใช้วัตถุหรือหินที่หนัก ๆ ทับไว้ ใช้เข็มแทงลงที่จุด E โดยแทงลงเฉียง ๆ ให้เข็มทะลุออก

ตรงกลางของกนกหนังสือที่เย็บไว้แล้ว ใช้เข็มแทงลงเช่นนี้ต่อไปเรื่อย ๆ จนถึงจุด A แกลงที่จุด A 2 ครั้ง

4) ใช้กาวทาปิดเชือกที่เย็บไว้ หยิมกนกของหนังสืออีก 3 กนก วางซ้อนให้ตรงกัน เย็บซ้อนไปหาจุด E โดยใช้เข็มแทงเฉียง ๆ ให้เข็มทะลุออกตรงกลางของกนกที่แล้ว แล้วเย็บเช่นนี้ตลอดไปจนจบเล่ม ผูกเป็นปมให้แน่น ตัดเชือกทิ้งไว้ให้แห้ง (ดังภาพ 79)

ภาพ 79

2.4. ทากาวสัน (Adhesive binding or Unsewn binding)

เป็นวิธีที่ใช้เย็บหนังสือที่เก็บเล่มแบบกนกซ้อนทับกนกในลักษณะเดียวกับการเย็บสัน โดยนำเอาหนังสือที่เก็บเล่มแบบกนกแล้วนี้ไปตัดเจียนสันให้เรียบ เพื่อให้แผ่นกระดาษแต่ละแผ่นทางด้านสันหนังสือหลุดออกจากกัน แล้วใช้กาวทาที่สันให้กระดาษแต่ละแผ่นยึดติดกัน หรือบางครั้งอาจใช้เครื่องเลื่อยสันให้ เป็นรอยลึกพอสมควร แล้วอัดกาวทาตามรอยเลื่อยให้แผ่นกระดาษแต่ละแผ่นยึดติดกันแน่นจากนั้นนำปกมาปิด เมื่อกาวแห้งสนิท ก็นำไปตัดเจียนขอบหนังสือทั้ง 3 ด้าน

วิธีเย็บเล่มแบบทากาวสันเป็นวิธีที่นิยมใช้กันมากในปัจจุบัน เพราะสามารถทำเล่มได้เร็ว ราคาไม่แพง ทำได้ทั้งสิ่งพิมพ์ปกอ่อนและปกแข็ง และเปิดกางออกได้ ถึงแม้ว่าจะมี

ข้อเสียอยู่บ้าง กล่าวคือ ในการทากาว หากทากาวบางเกินไปและเป็นภาวนชนิดที่ไม่ดี ก็จะทำให้กระดาษหลุดออกจากตัวเล่มได้ง่าย

การเย็บเล่มแบบทากาวสัน ในปัจจุบันจะนำไปใช้กับการเย็บเล่มหนังสือปกอ่อน วารสาร และนิตยสารเป็นส่วนใหญ่ ตัวอย่างของการเย็บเล่มแบบทากาวสัน ได้แก่ ขวัญเรือน ลลนา ดรุณี กุสสตรี เป็นต้น

2.5. เย็บกึ่ง (Smythe sewed binding)

เป็นวิธีที่ใช้เย็บหนังสือที่เก็บเล่มด้วยวิธีนำเอาปกหน้าปกหลัง กนก แล้วเย็บกนกหนังสือให้ติดกันด้วยเชือก สิ่งพิมพ์ที่เย็บกึ่งโดยทั่วไปจะเป็นหนังสือปกแข็ง หรือวารสารที่เย็บปก วิธีนี้สามารถเย็บสิ่งพิมพ์ที่มีความหนาหลาย ๆ ได้ ถึง 1,000 หน้า และเมื่อเย็บแล้วจะเปิดกางออกได้เต็มที่เหมือนกับการเย็บปก

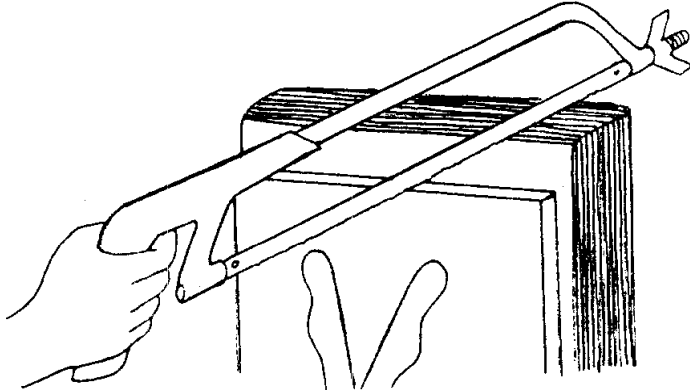
การเย็บกึ่งในปัจจุบัน ทำได้ 2 วิธี คือ เย็บด้วยเครื่องจักรที่มีเข็มเย็บหลายเข็ม หรือเย็บด้วยมือ สำหรับการเย็บด้วยมือ เป็นวิธีที่ไม่นิยมเนื่องจากต้องใช้เวลาเย็บนานมากสำหรับหนังสือแต่ละเล่ม ดังนั้นหนังสือที่เย็บกึ่งจะเย็บด้วยเครื่องจักรเป็นส่วนใหญ่

วิธีเย็บ

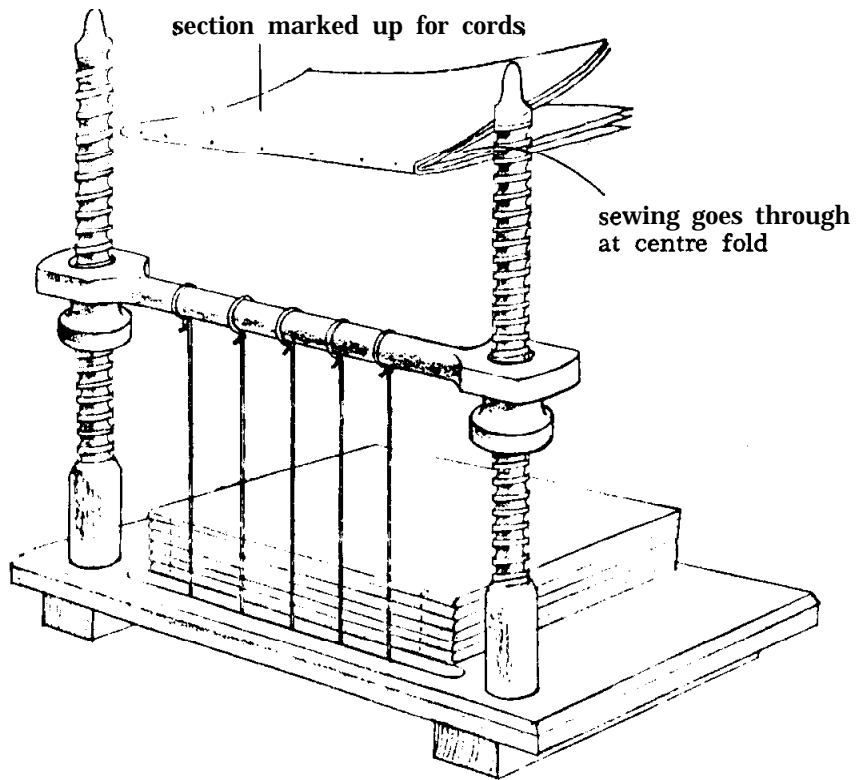
2.5.1. เย็บด้วยมือ

เมื่อเก็บเล่มโดยนำเอาปกหน้าปกหลังเรียงซ้อนกันเรียบร้อยแล้ว จะนำไปเข้าเครื่องอัดซึ่งมีลักษณะเป็นสกรูอัด เพื่ออัดให้หนังสือแน่นติดกัน โดยให้ทางด้านสันโพล์หัน เครื่องอัดออกมาเล็กน้อย จากนั้นใช้เลื่อย ๆ สันให้เป็นรอยประมาณ 6 รอย หรือ 8 รอย หรือมากกว่านั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดความยาวของหนังสือที่นำมาเย็บ (ดูภาพ 80-1) แล้วนำหนังสือที่เลื่อยสันแล้วไปเย็บให้ติดกัน โดยใช้โครงซึ่งทำเป็นกรอบไม้ ซึ่งเชือกให้ตรงกับรอยเลื่อยแต่ละรอย (ดูภาพ 80-2) ในการเย็บจะใช้เข็มร้อยเชือกเย็บ ซ้ำออกทางด้านสันของแต่ละกนกให้ทะลุเข้าไปตรงรอยพับ เพื่อมัดกนกให้ติดแน่นกับสัน เชือกโครงที่ตั้งไว้ (ดูภาพ 80-3) และเย็บติดต่อกันไปที่ละกนก จนในที่สุดแต่ละกนกจะติดยึดกันแน่น (ดูภาพ 80-4)

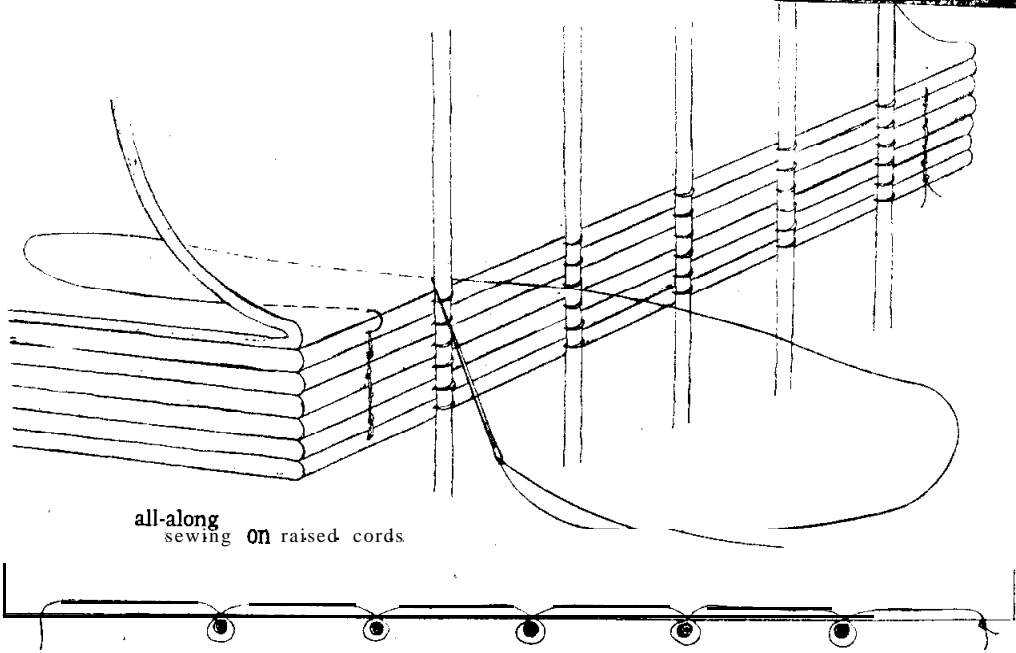
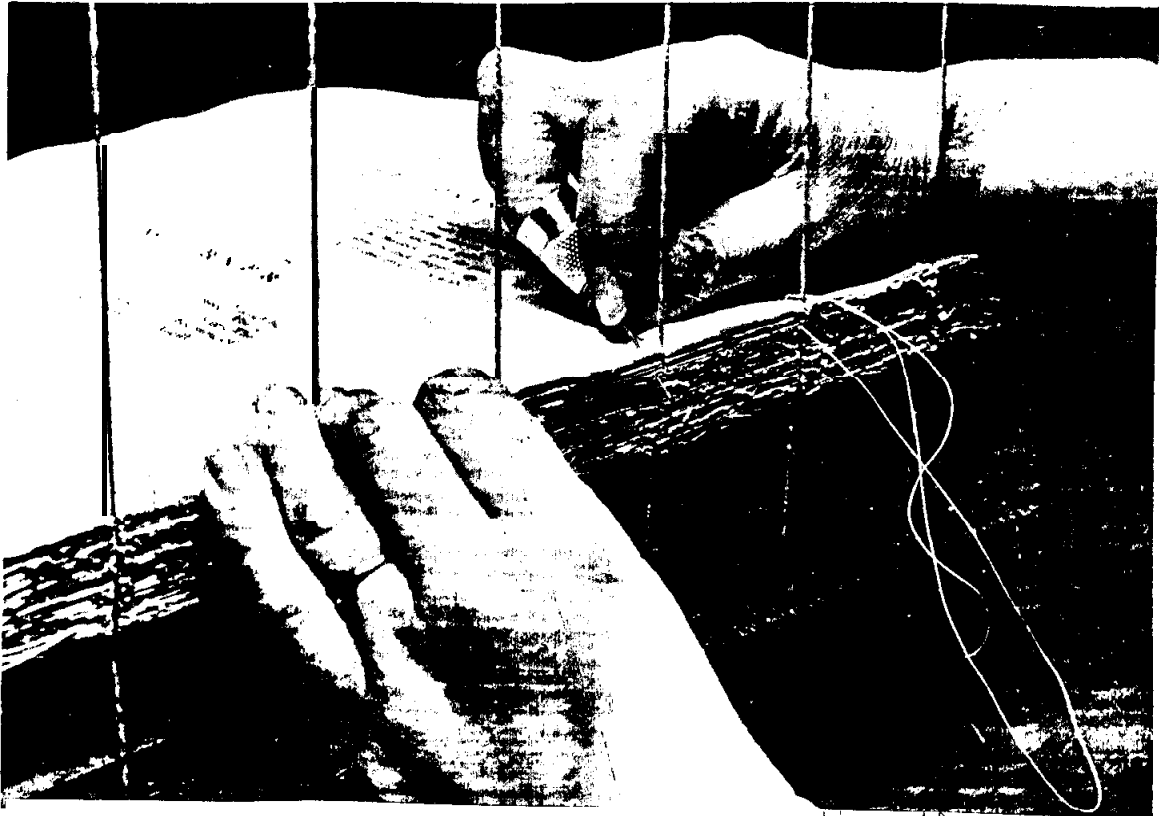
ภาพ 80 ขั้นตอนการเย็บกัด้วยมือ

ภาพ 80-1

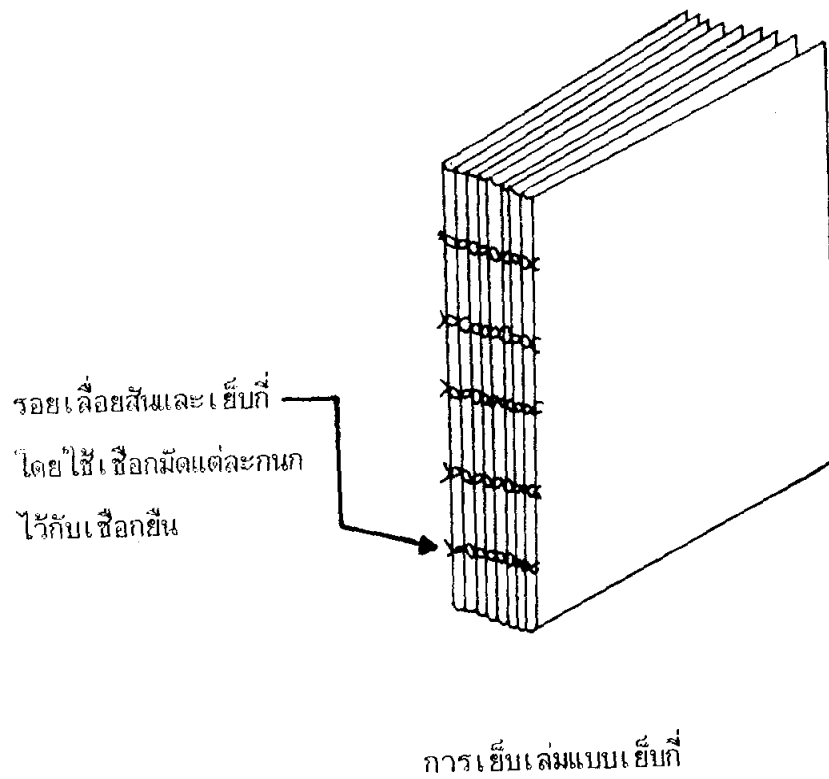

ภาพ 80-2

all-along
sewing on raised cords

ภาพ 80-3

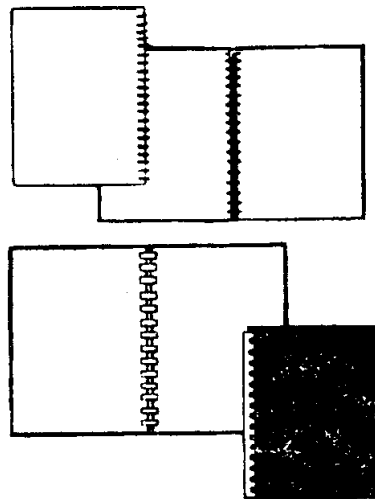
ภาพ 80-4

2.5.2. เย็บด้วยเครื่อง

เป็นการเย็บโดยใช้เครื่องเย็บ เครื่องจะมีเข็มเย็บหลายเข็มใช้เชือกเย็บ การเย็บจะวางกนกหนังสือออกแล้วป้อนเข้าเครื่อง เข็มจะเย็บกนกหนึ่งยึดไว้กับอีกกนกหนึ่งต่อเนื่องกันไป ลักษณะการเย็บเหมือนกับเย็บด้วยมือ แต่ใช้เครื่องเย็บและไม่ต้องเลื่อยสัน

2.6. เจาะรูสันเพื่อร้อยลวด หรือ พลาสติก (Spiral binding or Plastic binding)

เป็นการเย็บเล่มที่ไม่คงทนถาวร ในการเย็บจะใช้เครื่องเจาะให้เป็นรูหลายรูตลอดสัน ซึ่งอาจเป็นรูกลม หรือ รูเหลี่ยม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเครื่องมือที่ใช้เจาะ จากนั้นใช้ลวด หรือ พลาสติกร้อยในรูแต่ละรูเป็นวงเกลียวเพื่อยึดกนกให้ติดกันอย่างหลวม ๆ การเย็บเล่มแบบนี้สามารถเปิดปิด และกางออกได้เต็มที่

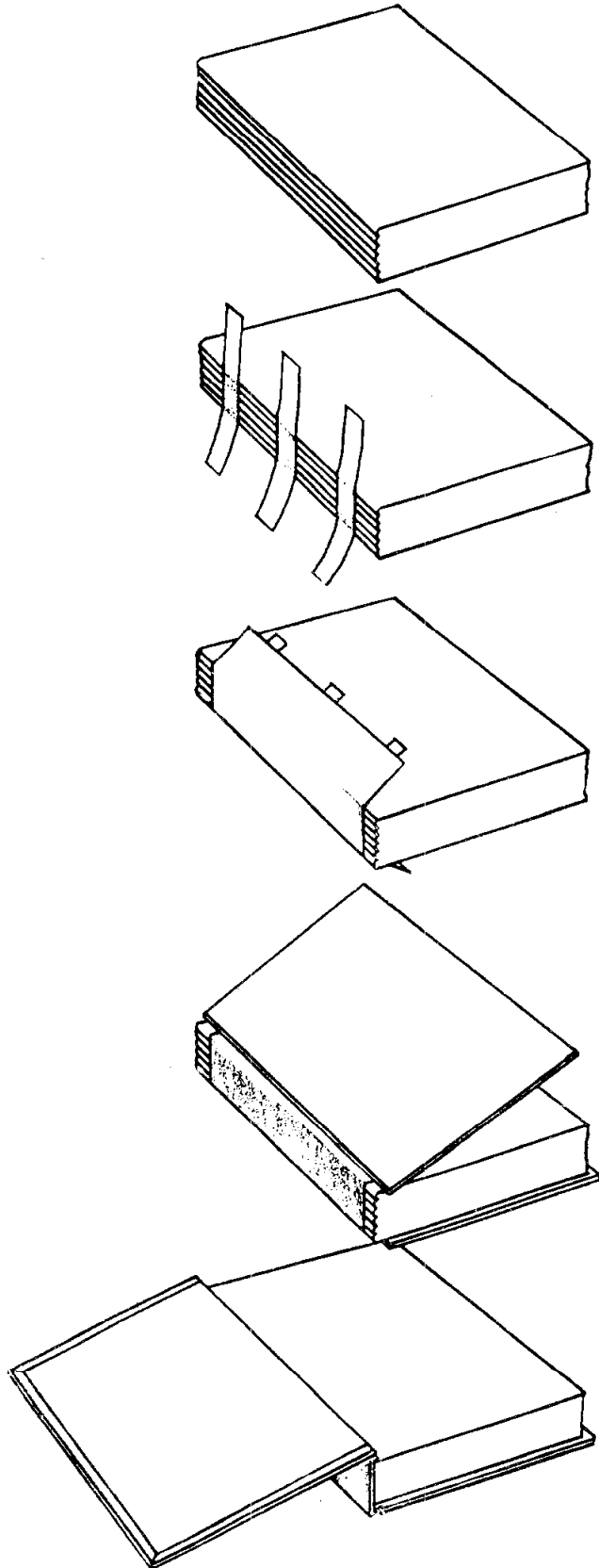

ภาพ 81 หนังสือเจาะรูร้อยลวดหรือพลาสติก

3. กระบวนการของการเย็บเล่ม (Procedure of binding)

การเย็บเล่มนับเป็นงานศิลปปฏิบัติขั้นสูงแขนงหนึ่ง บรรณารักษ์ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องจะประสบความสำเร็จในงานดังกล่าว หากได้ยึดหลักการดำเนินงานที่ดีของการเย็บเล่ม โครงสร้างที่เป็นพื้นฐานของการเย็บเล่มหนังสือ โดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่

ภาพ 82 กระบวนการของการเย็บเล่ม

1) การเตรียมเล่ม

2) การเย็บเล่ม

3) การตั่งสาย

4) การเข้าปก

5) การตบแต่งเล่ม

3.1. การเตรียมเล่ม (Preparing the Signatures)

3.1.1. การพับกระดาษ (Folding)

โครงสร้างทั้งหมดของการเย็บเล่มหนังสือขึ้นอยู่กับวิธีการพับกระดาษ การพับกระดาษเป็นพื้นฐานของการทำเล่มหนังสือ กระดาษที่ใช้พิมพ์หนังสือโดยทั่วไปจะใช้กระดาษแผ่นขนาดมาตรฐาน ในการพิมพ์เครื่องพิมพ์จะพิมพ์หนังสือครั้งละหลาย ๆ หน้า พิมพ์ทั้งด้านหน้าและด้านหลังในแผ่นกระดาษเดียวกัน เมื่อพิมพ์เสร็จแล้วจะนำแผ่นกระดาษพิมพ์นั้นไปพับเพื่อจัดลำดับหน้าให้ถูกต้องโดยอาจจะพับด้วยมือ หรือพับด้วยเครื่องจักร

วิธีการพับกระดาษเพื่อทำเล่มหนังสือ มีหลายวิธีคือ

1) วิธีพับกลางหนึ่งครั้ง (Single fold)

เป็นวิธีพับกระดาษที่นำกระดาษพิมพ์เพียงแผ่นเดียวมาพับกลางเพียงหนึ่งครั้ง โดยให้ขอบของหน้าทับกัน จะทำให้ได้กระดาษ 2 แผ่น จำนวน 4 หน้า เรียกว่า 4 หน้ายก (ดังภาพ 83)

พับกลางหนึ่งครั้ง

ภาพ 83

2) วิธีพับมุมฉาก (Right angle fold)

เป็นการนำเอากระดาษที่พับกลางหนึ่งครั้ง (วิธีที่ 1) มาพับอีก 1 ครั้ง โดยพับกลางของกระดาษที่พับแล้วทางด้านยาว ให้เป็นมุมฉากกับการพับครั้งแรก การพับครั้งที่ 2 จะได้กระดาษ 4 แผ่น จำนวน 8 หน้า เรียกว่า 8 หน้ายก (ดังภาพ 84) นอกจากนี้ยังสามารถพับได้อีกหลายครั้ง กล่าวคือ อาจพับมุมฉากได้เป็นครั้งที่ 3 ก็จะได้กระดาษ 8 แผ่น จำนวน 16 หน้า เรียกว่า 16 หน้ายก (ดังภาพ 85) และพับมุมฉากเป็นครั้งที่ 4 ก็จะได้กระดาษ 16 แผ่น จำนวน 32 หน้า เรียกว่า 32 หน้ายก เป็นต้น

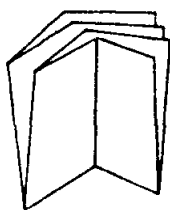

พับมุมฉากคือ พับกลางสองครั้ง หรือพับฝรั่งเศส

ภาพ 84

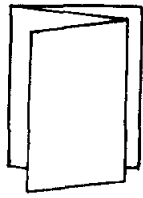
3) วิธีพับแบบฝรั่งเศส (French fold)

เป็นการพับกระดาษโดยพับแบบมุมฉาก หรือ พับกลาง 2 ครั้ง นั้นเอง

พับมุมฉากสามครั้ง

ภาพ 85

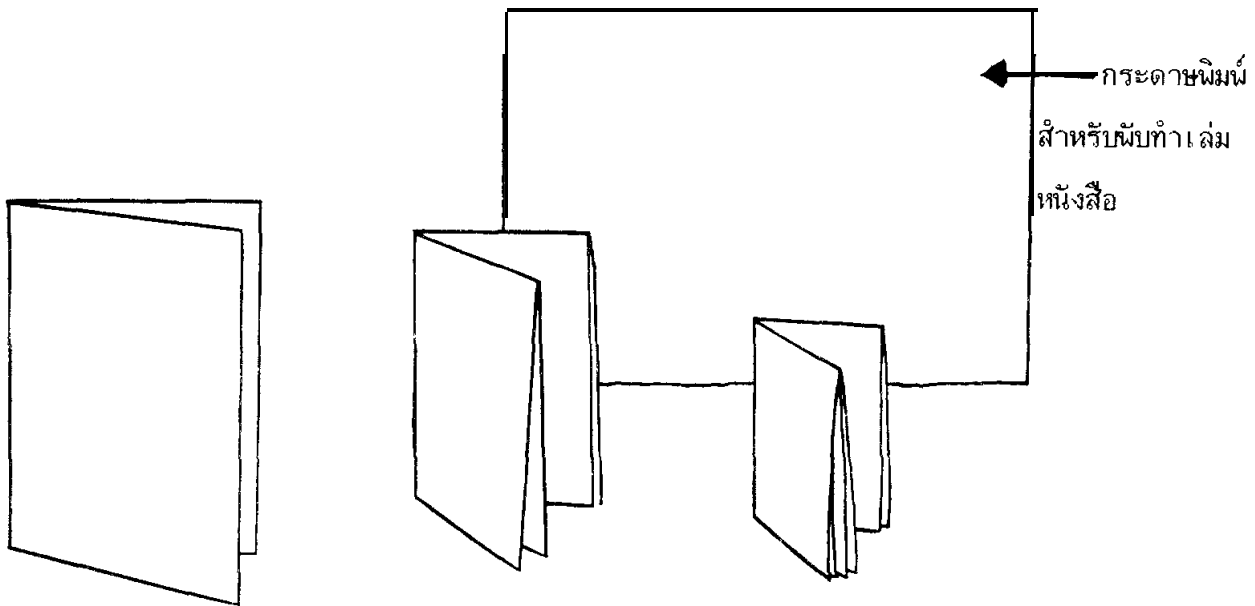
พับหีบเพลง
ภาพ 86

4) วิธีพับแบบหีบเพลง (Accordion fold)

เป็นการพับกระดาษพิมพ์ที่มีความยาว ๆ มาก โดยพับไปทางซ้ายมือครึ่งหนึ่ง แล้วพับไปทางขวาอีกครึ่งหนึ่ง พับเช่นนี้สลับกันไปตามด้านยาวของกระดาษ จะอยู่ในลักษณะกับซอณ ๆ กันคล้ายหีบเพลง (ดังภาพ 86)

ตัวอย่างของการพับวิธีนี้ ได้แก่ สมุดข่อยโบราณ เป็นต้น

กระดาษพิมพ์แผ่นเดียวที่ใช้พับเป็นกระดาษหลายแผ่นที่เข้าติดกันโดยไม่ตัดแยกออกจากกัน เรียกว่า กระดาษแผ่นเดียวที่พับไว้ว่า 1 กนก (Signature) หรือ 1 ยก (ดังภาพ 87)

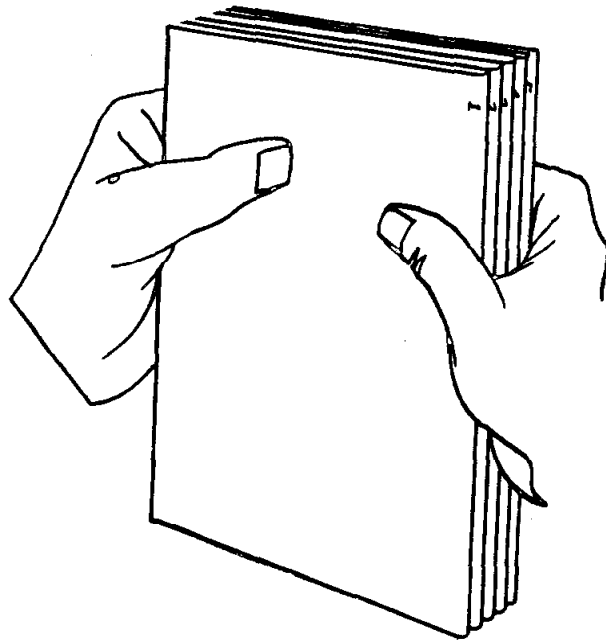
ภาพ 87 การพับกระดาษแบบต่าง ๆ ให้เป็นกนกหรือยก

สำหรับกระดาษพิมพ์ขนาดมาตรฐานที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในประเทศไทยมี 2 ขนาด คือ 31 X 43 นิ้ว และ 24 X 35 นิ้ว (ถ้าชรส สกรุล 2515 : 322)

3.1.2. การเก็บเล่ม (Gathering)

หลังจากพับกระดาษพิมพ์แล้ว จะนำแต่ละกนกมาเรียงลำดับกัน โดยเรียงลำดับตามเนื้อหา ตามลำดับของหน้าหนังสือให้เป็นเล่ม (ดังภาพ 88) จากนั้นก็จะนำกนกที่เรียงลำดับเป็นเล่มหนังสือไปเย็บเล่ม การเก็บเล่มเป็นขั้นตอนที่เรียกว่า เป็นหัวใจของการเย็บเล่มหนังสือ ซึ่งอาจทำด้วยมือ หรือเครื่องจักรก็ได้

ภาพ 88

3.2. การเย็บเล่ม (Sewing up the signatures)

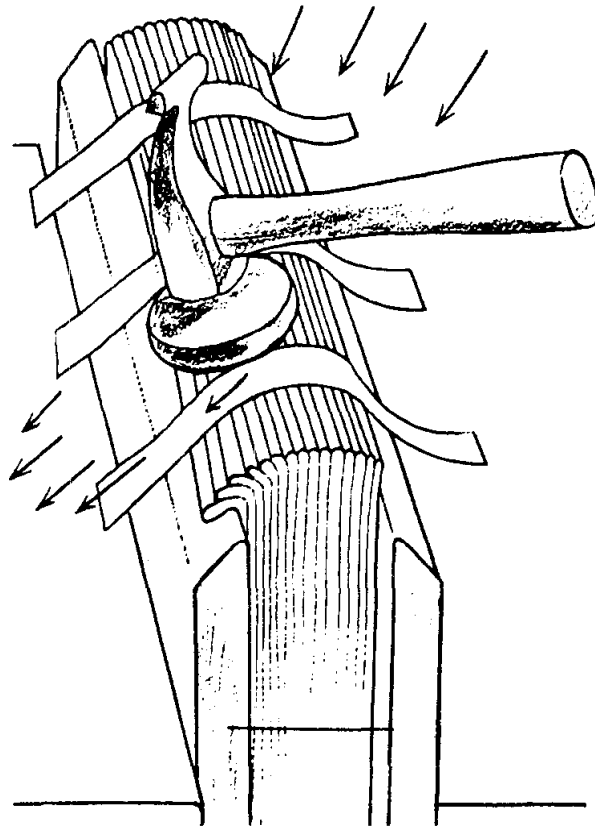
เมื่อเก็บกนกมาจัดเรียงลำดับเป็นเล่มแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ การเย็บเล่มเพื่อเย็บแต่ละกนกให้ติดกันเป็นเล่ม การเย็บเล่มมีหลายวิธีซึ่งได้กล่าวโดยละเอียดแล้วข้างต้น แต่ละวิธีมีลักษณะและการเย็บแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะและสภาพทางด้านกายภาพของหนังสือ บรรณารักษ์จำเป็นต้องเลือกใช้วิธีเย็บให้เหมาะกับสภาพของหนังสือแต่ละเล่ม เพื่อความแข็งแรง ทนทาน และใช้ประโยชน์ได้นานนั่นเอง

3.3. การแต่งสัน (Gluing up the book)

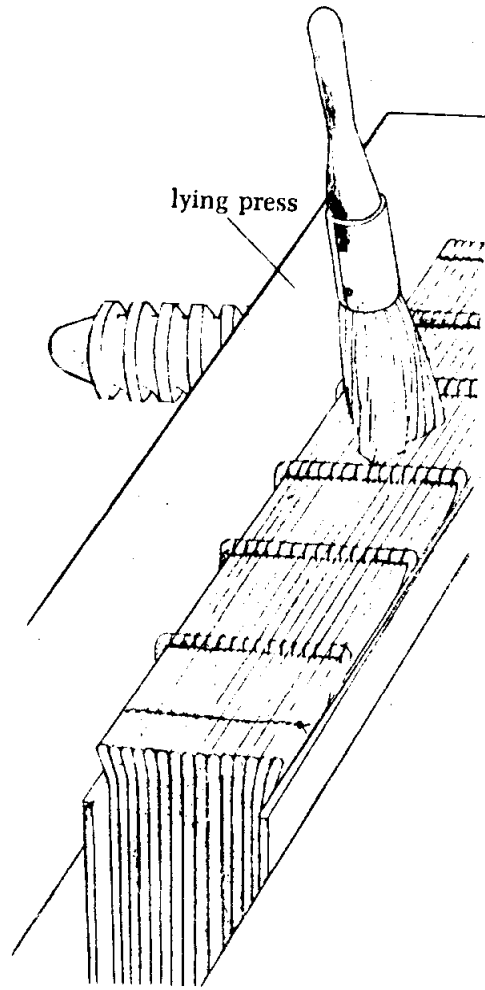
เมื่อเย็บเล่มหนังสือเรียบร้อยแล้ว ขั้นต่อไปจะเป็นการแต่งสัน เพื่อช่วยเสริมให้สันมีความแข็งแรง คงทน และเพิ่มความสวยงามให้แก่สัน

วิธีแต่งสัน

นำหนังสือที่เย็บเล่มเรียบร้อยแล้ว ไปผูกกระดาษปิดปกใบ และใบรองปก จากนั้นนำไปไว้ในที่หนีบหนังสือ โดยให้สันโผล่พ้นเครื่องหนีบขึ้นไปเล็กน้อย แล้วใช้ค้อนทุบในส่วนที่ติดกับที่หนีบให้แบน (การใช้ค้อนทุบจะต้องระมัดระวังเพื่อไม่ให้ลูกเชือกที่เย็บเกิดการเสียหายได้) สันตรงกลางจะมุดโด่งขึ้นมา (ดังภาพ 89) จากนั้นใช้แปรงทากาวมสับให้ทั่ว (ดูภาพ 90) เมื่อกาวแห้งสนิทแล้วให้นำคิ้ว (headband) มาเสริมที่หัวและท้ายของสัน แล้วนำผ้ายึดสันไปทากาวและติดลงบนสัน (ดูภาพ 91) เมื่อผ้ายึดสันแห้งสนิทก็จะนำหนังสือไปเข้าปก

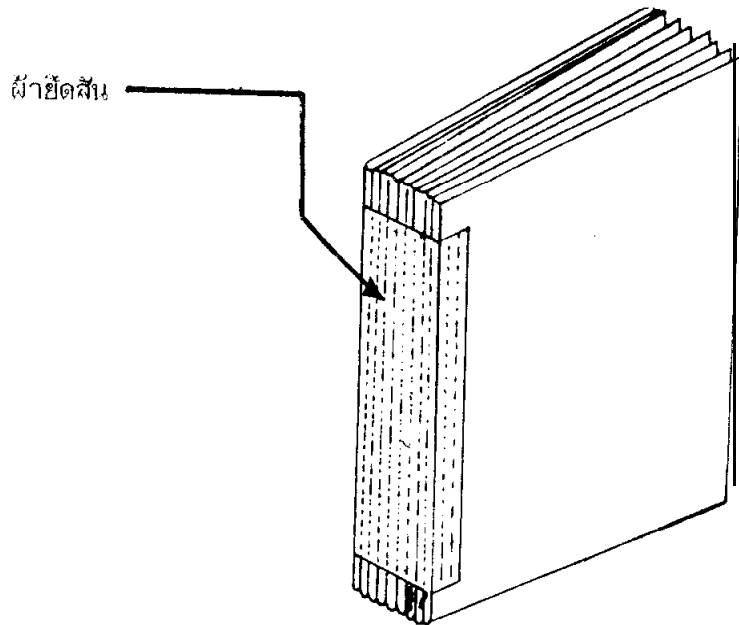

ภาพ 89

Gluing up

ภาพ 90

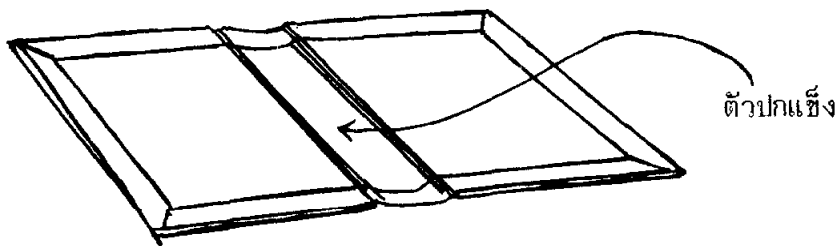
ภาพ 91

3.4. การเข้าปก (Attaching the boards)

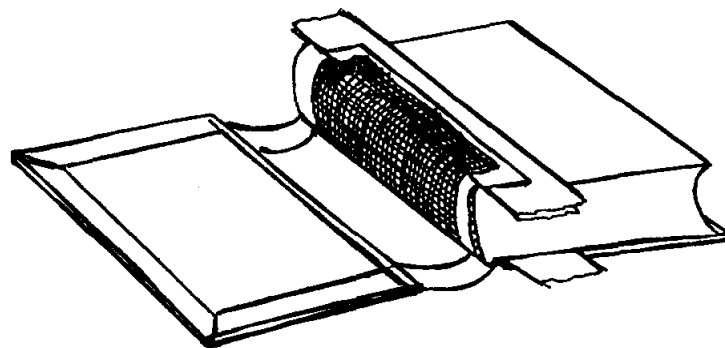
เป็นขั้นตอนที่นำหนังสือที่แต่งสันเรียบร้อยแล้วไปเข้าปก การเข้าปกหนังสือโดยทั่วไปมีอยู่ 2 ประเภท คือ การทำปกแข็ง และการทำปกอ่อน

3.4.1. การทำหนังสือปกแข็ง (Hard bound book)

เมื่อเย็บเล่มและแต่งสันเรียบร้อยแล้ว จะนำหนังสือไปตัดเจียนขอบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านบน ด้านตรงข้ามสัน และด้านล่าง ด้วยเครื่องตัดกระดาษ เพื่อให้ขอบหนังสือทุกด้านเรียบเสมอกันก่อนที่จะนำไปเข้าปก สำหรับปกจะใช้กระดาษแข็งแล้วหุ้มด้วยวัสดุอื่น ๆ เช่น ฝ้ายกระดาษ หรือหนัง โดยทั่วไปตัวปกของหนังสือ จะประกอบไปด้วย ปกหน้า ปกหลัง และกระดาษรองสัน กระดาษแข็งที่ตัดเป็นปกหน้า ปกหลัง จะหนาและแข็งกว่ากระดาษรองสัน กระดาษแข็ง 3 แผ่นนี้จะนำไปตากแล้วผนึกติดกับวัสดุที่นำมาหุ้มปก เช่น ฝ้ายแรกซัน ซึ่งจะตัดให้มีขนาดใหญ่กว่าปกข้างละ 1 นิ้ว นำกระดาษแข็งที่เป็นปกทั้งสอง และกระดาษรองสันวางบนฝ้ายแรกซัน ให้กระดาษรองสันอยู่ตรงกลางห่างจากปกทั้งสองเล็กน้อย แล้วพับขอบฝ้ายแรกซันในส่วนที่เกินมาหุ้มกระดาษแข็งทั้ง 3 แผ่นไว้ให้เรียบร้อย ก็จะได้ตัวปกแข็ง (ดังภาพ 92) แล้วนำไปผนึกติดกับตัวหนังสือ (ดังภาพ 93)

ภาพ 92

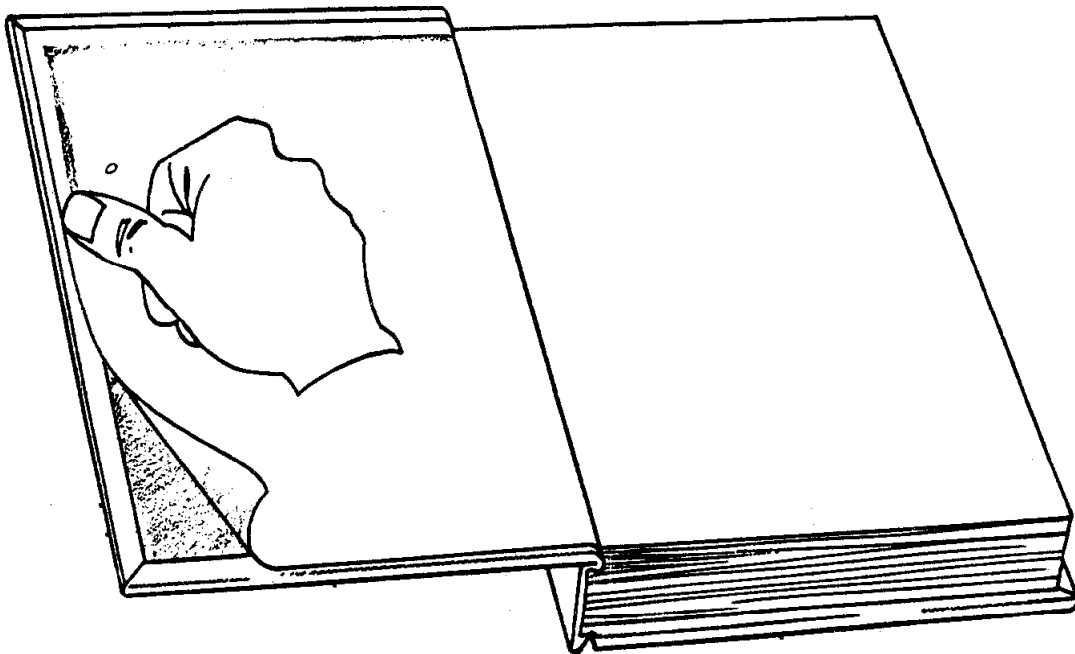
ภาพ 93

3.4.2. การทำหนังสือปกอ่อน (Paper back book)

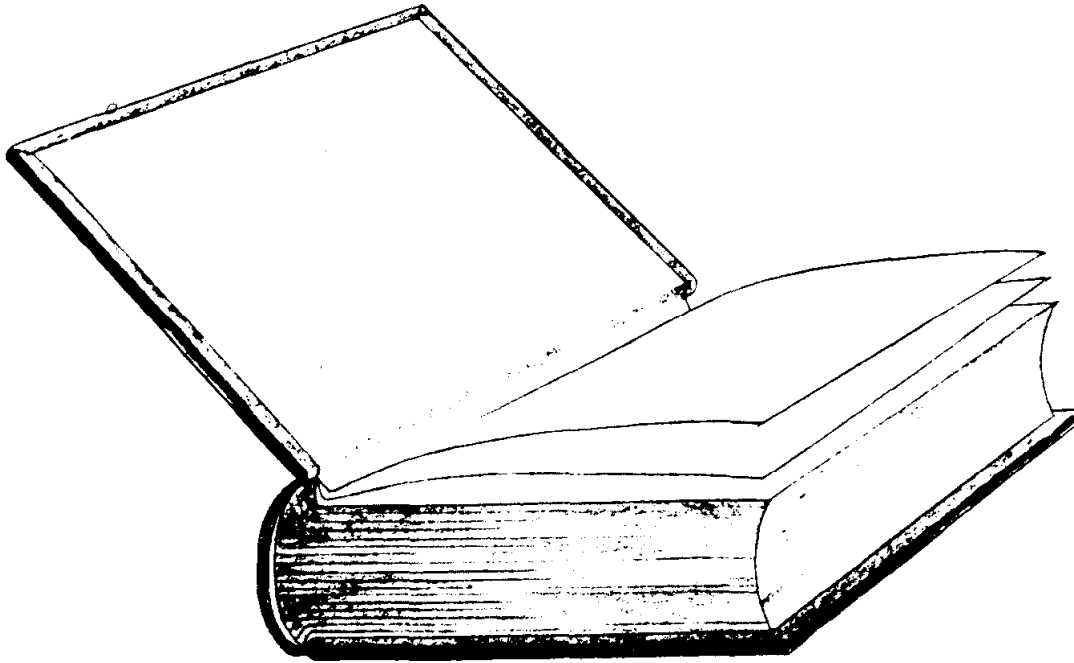
เมื่อเย็บเล่มเรียบร้อยแล้ว จะนำไปเข้าปก สำหรับปกจะใช้กระดาษธรรมดาแผ่นเดียว อาจเป็นกระดาษหนาหรือบางก็ได้ โดยตัดกระดาษปกให้มีความกว้างเท่ากับความกว้างของหนังสือ และความยาวให้ยาวเป็น 2 เท่าของความกว้างของหนังสือและรวมความหนาของสันด้วย ก็จะได้ตัวปกอ่อน แล้วนำไปประกบกับหนังสือที่เย็บเล่ม เมื่อเข้าปกเรียบร้อยแล้ว จะนำหนังสือปกอ่อนไปตัดเล่ม โดยตัดด้านบน ด้านข้าง และด้านล่างของปกพร้อมกับเนื้อใน เพื่อให้ขอบหนังสือเรียบเสมอกันทุกด้าน

3.5. การตกแต่งเล่ม (Finishing)

เมื่อนำตัวปกไปประกบติดเข้ากับหนังสือที่เย็บเล่ม โดยใช้กาวทาบนกระดาษแข็งที่เป็นปกหน้า ปกหลัง และกระดาษรองสัน และนำตัวหนังสือไปวางบนสันแล้ว ขั้นสุดท้ายของการเย็บเล่ม คือ การตกแต่งเล่ม ในขั้นตอนนี้จะทำการผนึกกระดาษปิดปกในทางด้านในของตัวปกทั้งด้านหน้าและด้านหลัง (ดังภาพ 94) เมื่อผนึกกระดาษปิดปกในแล้ว ก็จะได้ตัวเล่มหนังสือที่สมบูรณ์ (ดังภาพ 95) และถือเป็นการเสร็จสิ้นของกระบวนการเย็บเล่ม

ภาพ 94

ภาพ 95

4. สรุป

การเขียนเล่มมีหลายวิธี ธรรมชาติและลักษณะของการเขียนเล่มไม่ว่าวิธีใดก็ตามมีความสัมพันธ์ต่อ กระดาษ การใช้ และความคงทนของหนังสือ ดังนั้นบรรณารักษ์จะต้องพิจารณาเลือกใช้วิธีเขียนเล่มให้ เหมาะแก่สภาพของหนังสือแต่ละเล่ม เพราะการเขียนเล่มจะเป็นกลไกในการยืดอายุของหนังสือและเป็น ศีลปะของการบำรุงรักษาทรัพยากรห้องสมุดวิธีหนึ่งด้วย

กิจกรรมท้ายบท

1. จงเปรียบเทียบความแตกต่างของวิธีเขียนเล่มแบบเย็บปกและเย็บสันมาโดยละเอียด
2. การทำปกแข็งและการทำปกอ่อนของหนังสือมีลักษณะต่างกันอย่างไร จงอธิบาย
3. กระบวนการของการเขียนเล่มหนังสือโดยทั่ว ๆ ไปแบ่งออกเป็นกี่ขั้นตอน จงอธิบาย

ลักษณะและขอบเขตของแต่ละขั้นตอนมาโดยสรุป